

بررسی اعمال و رویه های ضد رقابتی در حقوق ایران و اتحادیه اروپا

مؤلفین:

سعید غلامی

جواد رضاپور

(دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم شناسی)

انتشارات قانون یار

۱۳۹۵

سرشناسه	: غلامی، سعید، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی اعمال و رویه‌های ضد رقابتی در حقوق ایران و اتحادیه اروپا/ مولفین سعید غلامی، جواد رضاپور.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات قانون یار، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۴ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۷۷-۱۱-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: حقوق رقابت -- ایران
موضوع	: Competition law -- Iran*
موضوع	: حقوق رقابت -- اروپا
موضوع	: Competition law -- Europe*
موضوع	: بازرگانی بین‌المللی
موضوع	: International trade
موضوع	: حقوق تطبیقی
موضوع	: Comparative law
شناسه افزوده	: رضاپور، جواد، ۱۳۶۴ -
رده بندی کنگره	: ۱۰۵ غ ۴۸۸/۴ KMH۲۳۲۲
رده بندی دیویی	: ۳۴۱.۹۰۷۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۰۶۰۸

انتشارات قانون یار

بررسی اعمال و رویه‌های ضد رقابتی در حقوق ایران و اتحادیه اروپا

تألیف: سعید غلامی، جواد رضاپور

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضل

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۷۷-۱۱-۴

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲

تلفن: ۶۶۹۷۳۹۶۰ کتابفروشی رسولی (چراغ دانش سابق)

فهرست

۹	مقدمه
۱۳	فصل اول
۱۳	تمهیدات
۱۵	مفهوم و جایگاه حقوق رقابت
۲۲	مفهوم اخلال در رقابت
۲۲	مدلهای اساسی رقابت تجاری
۲۳	شیط ازار رقابت کامل
۲۸	رقابت عملی
۳۰	مفهوم سیاست رقابتی
۳۳	اهداف حقوق رقابت
۴۰	اهداف حقوق رقابت در اتحادیه اروپا
۴۲	اهداف حقوق رقابت در ایران
۴۵	بنگاه اقتصادی
۴۶	مفهوم بازار
۴۹	از لحاظ عرضه
۵۲	موانع ورود
۵۶	رقابت و توسعه اقتصادی
۶۳	فصل دوم
۶۳	اعمال و رویه های ضد رقابت
۶۶	گفتار اول: وضعیت غالب
۶۶	بند اول: انحصار
۷۵	انواع انحصار
۷۶	برخی از دلایل ایجاد انحصار
۷۸	مهمترین دلایل شکل گیری انحصار در ایران
۸۱	کسب قدرت انحصاری
۸۴	بند دوم: وضعیت اقتصادی مسلط
۸۵	مفهوم وضعیت مسلط

۸۷	عناصر تشکیل دهنده وضعیت اقتصادی مسلط:
۹۲	مفهوم سوء استفاده از وضعیت مسلط
۹۷	مصادیق سوء استفاده از وضعیت غالب
۱۰۸	گفتار دوم: ادغام
۱۱۰	بند اول: انواع ادغام
۱۱۳	بند دوم: ادغام در اتحادیه اروپا
۱۱۹	بند سوم: ادغام در ایران
۱۲۰	بند چهارم: ممنوعیت ادغام و تمرکز و مصادیق آن
۱۲۳	گفتار سوم: تصمیمات
۱۲۵	گفتار چهارم: اعمال هنجگ و هم سو
۱۲۷	فصل سوم
۱۲۷	توافقات ضد رقابتی
۱۲۹	گفتار اول: مفهوم توافق
۱۳۱	بند اول: توافقات ضد رقابتی
۱۴۰	بند دوم: مفهوم توافقات ضد رقابتی در حقوق ایران
۱۴۴	اقسام توافقات ضد رقابتی
۱۴۴	گفتار دوم: توافقات افقی
۱۴۸	بند اول: مصادیق توافقات افقی
۱۵۱	کارتل
۱۶۲	بند دوم: رویکرد های مختلف نسبت به توافقات افقی
۱۶۵	گفتار سوم: توافقات عمودی
۱۶۶	بند اول: مصادیق توافقات عمودی
۱۷۶	بند دوم: رویکرد های مختلف نسبت به توافقات عمودی
۱۷۹	فهرست منابع
۱۷۹	منابع فارسی
۱۸۳	منابع خارجی

آنچه که از لحاظ اصول بازار آزاد و رقابت مشروع مطرح است این است که اگر بنگاه‌ای نسبت به بنگاه‌های دیگر ضعیف‌تر بوده و کارایی کمتری دارد قابلیت ماندن در بازار آزاد را ندارد و باید از بازار خارج شود. اما اگر توافقات و رویه‌های بنگاه‌های اقتصادی ضد رقابتی باشند و رقابت نامشروع در بازار حاکم باشد بنگاه اقتصادی توان رقابت با سایر رقبا را ندارد و خود به خود حذف می‌شود. در واقع دلیل حذف بنگاه از بازار وجود رویه‌ها و توافقاتی است که رقابتی است به همین دلیل هدف حقوق رقابت حمایت از بنگاه‌هایی است که توان مقاومت در برابر بنگاه‌هایی که رویه و رفتار ضد رقابتی نامشروع را ندارند می‌باشد. آنچه مسلم است این است که، توافقات و آزادی در فعالیت‌های تجاری برای به وجود آمدن نوآوری‌ها و ابداع و تسبیب و بیشتر برای بنگاه‌ها مورد قبول همگان است لیکن این آزادی توافقات تا جایی می‌بایست مرسوم نشده شود که به حذف رقابت یا به عبارتی مخل رقابت محسوب نشود. اولین قانون ممنوعیت سلطان امتدازات تجاری انحصاری، در سال ۱۶۲۴ در کشور انگلستان به تصویب رسیده ولی اقدامات اساسی در این زمینه در سالهای پایانی قرن نوزدهم از کشور ایالات متحده آغاز گردید پس از ایالات متحده ژاپن و اتحادیه اروپا نیز با وضع قوانین حمایت‌کننده از رقابت، مبارزه با انحصارات آغاز نمودند. بعد از جنگ‌های داخلی در آمریکا رشد شرکت‌ها و بازار سرمایه‌ای در این کشور روزافزون گردید. تمرکز قدرت و ثروت در دست تعداد کمی از افراد موقعیت انحصاری برای آنها بدید آورد و قانون در آمریکا به عنوان منبع اصلی ایجاد برابری در میان مردم با چنین وضعی، مقابله پرداخت. ادامه روند مقابله با انحصار با تصویب قوانینی چون کلايتون^۱ و رابینسون پتمن^۲ صورت گرفت. در ایران نیز موضوع رقابتی شدن فعالیت‌های اقتصادی برای اولین بار در قانون برنامه سوم

^۱ Clayton Act 1914.

^۲ Robinson-Patman Act 1936.

توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ مجلس شورای اسلامی مطرح گردید. ابلاغ سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی توسط مقام معظم رهبری در خرداد ماه ۱۳۸۴ و تیر ماه ۱۳۸۵ که در پاسخ به نظریه مشورتی ۱۳۸۹/۹/۲۱ مجمع تشخیص مصلحت نظام صورت گرفت، و موجب گردید تا تدوین لایحه مربوط به این سیاست ها نیز به وزارت اقتصاد و دارایی (سازمان خصوصی سازی) واگذار شود.

لایحه قانون «تسهیل رقابت و کنترل و جلوگیری از شکل گیری انحصارات» با اندک تغییر توسط وزارت اقتصاد و دارایی در متن لایحه سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران گنجانده شد و سرانجام در تاریخ ۱۳۸۶/۷/۹ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. شورای نگهبان به تعدادی از مواد این قانون ایراد گرفت و آن را جهت تصحیح به مجلس عودت داد. در نهایت به علت حل نشدن مشکل پیش آمده میان مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان، لایحه مربوط به «قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و سیاست های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی» در تاریخ ۱۳۸۷/۳/۲۵ توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام تایید گردید. همین دلیل مباحث و تحقیقات مربوط به حقوق رقابت در کشور ما تازه و جوان می باشد، در تحقیقاتی که در حقوق کشورمان صورت گرفته بعضی از این تحقیقات به صورت کلی در مورد حقوق رقابت وقواعد آن بحث کرده اند و سعی آنان در این بوده است که به شناسایی قواعد حقوق رقابت بپردازند و بعضی دیگر از نویسندگان حقوق رقابت را با قواعد فقهی تطبیق داده اند و سعی بر این بوده است که با طرح الگوی مناسب از قواعد و اصول تنظیم بر مقررات اقتصادی اسلام بتوانند جایگزین مناسبی برای مباحث رقابتی در حقوق ایران بیابند، و دیگر نویسندگان نیز به ضمانت اجرای نقض قواعد رقابتی از لحاظ مدنی پرداخته اند و سعی آنان بر این بوده که ضمانت اجرای قراردادی و غیر قراردادی حقوق رقابت در ایران و اتحادیه اروپا و آمریکا را مورد بررسی قرار دهند. لکن برخلاف دیگر تحقیقات صورت گرفته، تحقیقی که به صورت اختصاصی به توافقات افقی بپردازد در حقوق ایران نگاشته نشده است. در تحقیق حاضر ضمن بررسی اعمال و رویه های ضد رقابتی به بررسی توافقات افقی پرداخته ایم و

سعی بر این شده است که با بررسی قوانین و رویه دادگاه‌های اتحادیه اروپا در زمینه مباحث حقوق رقابت، با توجه به نوپا بودن قانون رقابت کشورمان بتوانیم از تجربه این اتحادیه در زمینه شناسایی این اعمال و رویه‌های ضد رقابتی و نحوه تصمیم‌گیری در مورد موضوعات آن‌ها بهره‌برداری کنیم.

توافقات ضد رقابتی را به دو نوع تقسیم کرده‌اند. توافقاتی که محدودیت شدیدی بر بازار دارند و به اصلاح آثار مختل‌کننده آن به صورت عمده است و دسته دیگر توافقاتی هستند که محدودیت کم‌تر بر بازار دارند و بازار را به طور عمده تحت تأثیر قرار نمی‌دهند. اما مشکل اساسی که تقریباً در تمام نظام‌های حقوقی (به‌خصوص در نظام حقوقی اتحادیه اروپا و ایران) وجود دارد این است که آیا هر هر توافق محدودکننده رقابت تجارتي الزاماً ضد رقابتی یا منافعی با حقوق رقابت می‌باشد، به عبارت دیگر آنچه که در عمل محقق می‌شود وقوع توافقاتی به شکل صرفاً ضد رقابتی نیست بلکه ممکن است توافقات انجام شده مجموعه‌ای از آثار منفی با رقابت و رقابتی را به وجود آورد. از طرفی اشتغال هر بنگاه تجاری در بازار مستلزم این است که محدودیت‌های تجاری را از طرق مختلف به وجود آورد، چنانچه تمامی این توافقات را بی اعتبار بدانیم به‌خصوص برای کشورهایی در حال توسعه‌ای همچون ایران، که در مراحل اولیه توسعه قرار دارد باعث می‌شود سرمایه‌گذاری و توسعه اقتصادی با مشکل مواجه شود. بنابراین آنچه ما در این تحقیق بررسی کرده‌ایم این است که چه نوع توافقاتی منافعی با رقابت است و معیار بی اعتباری آنها کدام است.